



Support for Improvement in Governance and Management

A joint initiative of the OECD and the EU, principally financed by the EU

Аналітична записка № 27

липень 2013 р.

Державні закупівлі

Моніторинг у сфері державних закупівель

ЗМІСТ

- Поняття моніторингу
- Стандарти ЄС щодо моніторингу
- Роль моніторингу
- Види моніторингу
- Додаткова література

Державні закупівлі складають значну частку державних видатків та ВВП будь-якої країни світу. За даними опублікованого у році 2011 аналітичного звіту Європейської Комісії, державні закупівлі в ЄС за 2009 рік оцінюються на рівні 2,1 трлн. євро, або 19% від його ВВП. Лише ці данні вже дають вагомий підстави для проведення моніторингу у сфері державних закупівель.

Що таке моніторинг?

Оксфордський словник англійської мови визначає «моніторинг» як «спостереження й перевірку перебігу або якості (чогось) упродовж визначеного періоду; систематичний перегляд». За даними Оксфордського словника англійської мови, «моніторинг» походить від латинського «monit», що означає «попереджений». За ще одним визначенням, «моніторинг» – це «періодичні (регулярні або нерегулярні) серії спостережень, що здійснюються з метою побачити відповідність предмету спостереження визначеним стандартам або ступінь його відхилення від очікуваної норми»¹. Моніторинг слід проводити лише за умови, якщо заздалегідь визначено очікуваний стан системи, тобто поставлено мету і цілі. Завдання моніторингу полягає у тому, щоби оцінити, наскільки їх було досягнуто. У вищенаведеному джерелі зазначено: слід розрізняти моніторинг та «спостереження, тобто багаторазове дослідження із використанням стандартних методів з метою здійснення серії оглядів упродовж значного періоду часу». Спостереження дозволяє отримати важливу інформацію, однак саме по собі не дозволяє встановити, чи досягнуто поставлені цілі чи стандарти. З іншого боку, **інформація, отримана під час спостереження, може бути використана для отримання висновків щодо наявної ситуації.**

Для цілей цього документу «моніторинг у сфері державних закупівель» – це будь-який систематичний огляд системи державних закупівель, що здійснюється у послідовний спосіб з метою оцінити, як працює і розвивається система протягом визначеного періоду, і визначити, чи було досягнуто запланованих цілей, визначених стратегічними документами.

Слід розрізняти поняття **моніторингу** у значенні, що наведено вище, та методи і процедури, що використовуються з метою виявлення і виправлення порушень у сфері державних закупівель (аудит, інспекції, перевірки на предмет відповідності встановленим вимогам). Хоча виявлення та виправлення порушень у сфері державних закупівель шляхом оцінки **відповідності встановленим вимогам** і сприяє досягненню цілей у відповідній сфері, моніторинг – поняття набагато ширше, і воно не обмежується оцінкою відповідності вимогам закону.

Моніторинг у сфері державних закупівель як правило включає:

- Збір даних;
- Аналіз даних;
- Поширення даних про різноманітні аспекти державних закупівель (наприклад, їх прозорість, відкритість, рівень конкуренції та ефективність).

¹

Hellawell, J.M. (1991), "Development of a rationale for monitoring" («Розробка бази для проведення моніторингу») у: Goldsmith, F.B. (ed.), Monitoring for Conservation and Ecology (Моніторинг для охорони природи та екології), Chapman and Hall, New York, стор.1--14.

Як можна використовувати результати моніторингу на практиці?

Інформація, отримана під час моніторингу, – це корисне джерело даних для розробки стратегій, визначення оптимального співвідношення ціни та якості, оцінювання відповідності системи базовим принципам у сфері державних закупівель та поставленим цілям і задачам. **Результати моніторингу забезпечують чудову базу для підготовки звітів про стан системи державних закупівель, зокрема для розробки рекомендацій та пропозицій щодо її подальшої розбудови.** Наприклад, у Польщі щорічні звіти про стан системи державних закупівель (більш докладна інформація про які наводиться далі) не зводяться до статистики і являють собою спробу проаналізувати отриману інформацію та порівняти її з даними за попередні звітні періоди. В останній частині звіту (висновки та рекомендації) наведено більш-менш детальні пропозиції щодо майбутніх дій та опис заходів.

Щоби приймати проінформовані рішення щодо подальшого розвитку системи державних закупівель, уряду необхідно проводити моніторинг цієї системи. Запити на запровадження інструментів та механізмів моніторингу можуть надходити і від інших органів, інституцій чи осіб, зокрема від національного парламенту, громадських організацій та представників бізнесу.

Ініціатива може походити й від науковців, що вивчають державні закупівлі: так є у випадку Іспанії, про який ідеться нижче.

Практичний приклад

В Іспанії нещодавно запрацювала **Обсерваторія державних закупівель** (*El Observatorio de Contratación Pública*, www.obcsp.es). Обсерваторія не має стосунку до державних структур. Це незалежна неприбуткова організація, що сприяє розвитку співробітництва між науковцями, які досліджують проблеми державних закупівель. Передбачається, що ця установа стане майданчиком для розробки пропозицій із вдосконалення системи державних закупівель.

Завдання Обсерваторії:

- Підвищити прозорість, конкурентність і цілісність системи державних закупівель Іспанії;
- Збільшити ефективність державних закупівель, як у частині попиту, так і стосовно пропозиції;
- Поліпшити доступ представників малого й середнього бізнесу до ринку державних закупівель;
- Сприяти інноваціям у секторі державних закупівель;
- Сприяти участі іспанських компаній у міжнародному ринку державних закупівель;
- Поліпшити та підтримувати міжвідомчу співпрацю у сфері державних закупівель.

Одним з ключових аспектів моніторингу є **поширення отриманої інформації**. Наприклад, Бюро з питань державних закупівель (БДЗ) **Польщі** готує щорічні звіти про роботу системи державних закупівель, а після затвердження звітів

Радою міністрів публікує їх на своєму сайті (www.uzp.gov.pl). <http://www.uzp.gov.pl/>
Усі інші публікації БДЗ Польщі також оприлюднюються на його веб-сайті. Окрім річних звітів БДЗ готує і публікує щотижневі та щомісячні проспекти з короткою інформацією про останні події у сфері державних закупівель та зведені дані про кількість оголошених і проведених тендерів за відповідний період. Вищезгадана **іспанська Обсерваторія** поширює інформацію, що стосується державних закупівель на національному та міжнародному рівні, публікує висновки й погляди експертів Обсерваторії, розробляє й оприлюднює пропозиції, розроблені на базі експертного аналізу та обговорень.

Які існують стандарти ЄС у сфері моніторингу?

Законодавство ЄС у сфері державних закупівель не містить визначення поняття «моніторинг». Чинні директиви про державні закупівлі не мають спеціальних положень щодо моніторингу державних контрактів. У тексті Директиви про державний сектор (2004/18) єдина згадка про моніторинг знаходиться у назві статті 81 – «Механізми моніторингу». Цією статтею передбачено: *«У відповідності до Директиви Ради 89/665/ЕЕС від 21 грудня 1989 р. про координацію законів, підзаконних актів та адміністративних правил, пов'язаних з процедурами перегляду рішень про укладання державних контрактів на постачання товарів і робіт держави-члени забезпечують імплементацію цієї Директиви за допомогою ефективних, доступних та прозорих механізмів. З цією метою вони можуть, серед іншого, призначати чи створювати незалежні органи».*

У пунктах 18 та 19 преамбули до цієї Директиви є згадка про моніторинг процедури укладання державних контрактів на постачання послуг, перелічених у Додатку ІІВ («Непріоритетні послуги»).

Крім того, Директива передбачає, що наступні органи зобов'язані:

- Державні замовники – готувати індивідуальні звіти щодо процедур державних закупівель (стаття 43);
- Держави-члени ЄС – подавати до Європейської Комісії річні статистичні звіти щодо контрактів, укладених у відповідному році (статті 75 та 76).-

За статтею 75, обов'язок з подання статистичної інформації покликаний забезпечити «можливість оцінювати застосування положень Директиви».

Новими директивами ЄС з питань державних закупівель, що були презентовані у 2011 році і зараз перебувають у процесі затвердження, передбачені й інші зобов'язання у сфері звітування.

Яка роль моніторингу у сфері державних закупівель?

Моніторинг у сфері державних закупівель виконує такі функції:

- Оцінка вектору розвитку системи державних закупівель у цілому та конкретного напрямку її руху (окремі тенденції можна побачити лише після кількох років спостережень): це допомагає отримати цінну інформацію, необхідну для розробки стратегій;
- Оцінка необхідності змін у системі;
- Визначення довгострокових і короткострокових пріоритетів та оцінка ступеня їхнього досягнення;
- Аналіз потенційного впливу альтернативних варіантів;

- Надання рекомендацій з розробки та реалізації стратегій у сфері державних закупівель;
- Отримання корисної інформації для інших осіб, що відповідають за розробку стратегій;

Які умови ефективного моніторингу?

Щоб отримати змістовні результати моніторингу, необхідно виконати ряд умов. По-перше, стратегічні цілі й завдання повинні залишатися **послідовними** протягом визначеного періоду – інакше буде важко порівняти результати, отримані під час моніторингу. По-друге, необхідно мати **якісні, надійні дані**. По-третє, щоби моніторинг був ефективним, особи, що його проводять, повинні мати належні **навички аналізу та написання звітів**. Вони повинні вміти шукати й збирати корисну інформацію, обробляти отримані дані, робити висновки та презентувати отримані результати. По-четверте, ефективність моніторингу залежить від **офіційної підтримки, рекомендацій та заходів**.

Які існують види моніторингу?

Розрізняють такі види моніторингу:

- Перевірка відповідності вимогам закону (процедурна відповідність);
- Оцінка/вимірювання ефективності;
- Перевірка відповідності стратегічним цілям.

Перевірка відповідності вимогам закону

Перевірка відповідності вимогам закону **полягає у перевірці того, наскільки дотримано законодавчі положення у сфері державних закупівель**. Цей вид моніторингу передбачає перевірку дій державних замовників з точки зору формальної (юридичної) відповідності. Він здійснюється шляхом перевірки (аналізу) законності дій чи бездіяльності замовників: оцінювання кваліфікації учасників, вибір переможця тендеру або невиконання обов'язку опублікувати повідомлення про оголошення тендеру, що вимагається законом. Під час такої перевірки не порушуються питання належності управління, ефективності, результативності та прозорості державних витрат – (вони є предметом незалежних аудиторських органів). Питання реалізації державних стратегій у сфері державних закупівель також не є предметом цього виду моніторингу, однак ретельна й сумлінна перевірка може сприяти досягненню цих стратегічних завдань. Наприклад, якщо мета полягає у підвищенні відкритості й прозорості державних закупівель, то перевірки, що проводяться з метою виявлення та покарання порушень (наприклад, застосування неконкурентних та непрозорих процедур), повинні спонукати державних замовників припинити зловживання процедурами, що дозволяють укладати контракти на безконкурсній основі. Як наслідок, збільшується кількість конкурентних процедур, особливо якщо перевірки супроводжуються законодавчими заходами, що дозволяють підвищити прозорість і конкурентність у сфері державних закупівель. Інший приклад: якщо стратегічна мета полягає у збільшенні частки суб'єктів малого й середнього бізнесу у державних закупівлях, то результатом моніторингу відбіркових та кваліфікаційних процедур (мінімальні критерії, виробнича потужність, необхідні документи тощо) на предмет їхньої відповідності вимогам закону має бути усунення перешкод, які заважають суб'єктам малого й середнього бізнесу брати повноцінну участь у державному тендері.

Такі перевірки проводяться, зокрема, Агентством з питань державних закупівель Болгарії, Бюро з питань державних закупівель Польщі, Бюро з питань державних закупівель Словаччини та Національним органом з питань регулювання й моніторингу державних закупівель Румунії.

Оцінювання/вимірювання ефективності

«Вимірювання ефективності – це пошук відповіді на основоположне питання: чи виконує закупівельна система та її операції основні поставлені цілі» (див. аналітичну записку SIGMA № 21(2011) «Вимірювання ефективності»).

В рамках цього виду моніторингу увага дослідника зосереджується на роботі системи з точки зору її **ефективності та результативності**. Для цього необхідно зібрати й опрацювати значний обсяг інформації щодо процесів у сфері державних закупівель. Ці дані називають **показниками** державних закупівель. Зазвичай до них належить:

- Інформація про кількість тендерних процедур, оголошених або проведених протягом звітного періоду (це потрібно для оцінки конкурентності та відкритості ринку);
- Дані про середній час між оголошенням тендеру та укладанням контракту (це дозволяє оцінити ефективність системи);
- Очікувана вартість контрактів та вартість укладених контрактів (це показник масштабу ринку закупівель);
- Кількість тендерних пропозицій, що були подані в рамках конкретного тендеру (оцінювання конкурентності закупівельних процедур);
- Кількість тендерних пропозицій, що були відхилені в рамках тендерного процесу (це хороший показник конкурентності ринку закупівель – відхилені тендерні пропозиції не беруться до уваги під час укладання контракту, а отже, державний замовник має менший вибір);
- Кількість скарг у порівнянні із загальною кількістю проведених тендерів;
- Середня тривалість процедури оскарження та інших процедур оцінки якості роботи (мета – оцінити ефективність системи оскарження).

За допомогою аналізу показників моніторинговий орган отримує інформацію, що дозволяє йому робити висновки щодо:

- Прозорості процедур закупівлі (кількість відкритих і прозорих процедур у порівнянні із загальною кількістю процедур; незначна кількість контрактів, що були укладені без оголошення тендеру, свідчить про відкритість і прозорість системи);
- Конкурентності закупівельних процедур, яка визначається за середньою кількістю тендерних пропозицій, поданих після оголошення тендеру; мала кількість пропозицій спричиняє високу ціну на товари, послуги чи роботи (низький конкурентний тиск) для замовника, і моніторинговий орган повинен перевірити, чи не є це наслідком, наприклад, упереджених технічних специфікацій, які штучно обмежують конкуренцію шляхом завищення вимог до виробничих потужностей кандидатів;
- Ефективності та результативності закупівельного процесу, що визначається за допомогою оцінки його загальної тривалості – з моменту

оголошення тендеру і до моменту визначення переможця чи укладення контракту;

- Ефективності перегляду рішень органами оскарження, що визначається кількістю днів між моментом надходження скарги та моментом винесення рішення;
- Здатності конкретних закупівельних процедур забезпечити оптимальне співвідношення ціни та якості, що визначається обсягом заощаджених коштів.

Порівняння показників за даний звітний період з показниками за попередній звітний період дозволяє робити висновки про характер розвитку системи, наприклад, як збільшилася або зменшилася конкуренція чи прозорість, і як змінюється ефективність системи.

Практичний приклад

Бюро з питань державних закупівель Польщі подає до Ради міністрів щорічні звіти про стан системи державних закупівель. У звіті має бути короткий опис змін за попередній рік. Рік від року зміст звіту може різнитися, але вони мають низку спільних характеристик.

Щорічні звіти завжди містять інформацію про:

- Статистичні дані про систему державних закупівель, зокрема дані про кількість та вартість оголошених тендерів та укладених контрактів – як на суму, що є більшою, так і на суму, що є меншою за вартісні пороги, передбачені директивами ЄС;
- Інші статистичні дані про державні закупівлі: кількість тендерних процедур за видами контрактів, передбачених законодавством про державні закупівлі; відсоток контрактів, укладених із закордонними компаніями, та кількість контрактів, укладених польськими компаніями за кордоном; середня тривалість різних видів тендерних процедур; середня кількість тендерних пропозицій під час тендерної процедури; середня кількість кваліфікаційних критеріїв, які використовуються державними замовниками; кількість та результати поданих і розглянутих скарг; кількість та результати перевірок, проведених Бюро з питань державних закупівель тощо;
- Опис головних видів діяльності Бюро з питань державних закупівель за звітний період (законотворчість, моніторинг, консультування, поширення інформації, навчання);
- Опис нормативно-правової бази та законодавчих змін, прийнятих у звітному періоді, та план заходів Бюро на наступний рік.

Існує декілька рівнів вимірювання ефективності:

- **Національний рівень** – оцінка ефективності національної системи державних закупівель в цілому;
- **Рівень державного замовника** – оцінка ефективності операцій державного замовника;
- **Рівень управління контрактами** – оцінка ефективності на рівні окремого контракту.

Моніторинг **на національному рівні** зазвичай належить до основних функцій центральних органів у сфері державних закупівель, до яких також належить розробка стратегії державних закупівель, первинного і вторинного законодавства (визначення імплементаційних інструментів та підготовка довідників, посібників тощо), міжнародне співробітництво у сфері державних закупівель. У деяких країнах, наприклад у Чехії, Франції та Угорщині, ці функції виконують дві чи навіть три різні установи.

Практичні приклади

В **Іспанії** центральний орган у сфері державних закупівель називається Консультаційна комісія з питань адміністративних закупівель (Junta Consultativa de Contratación Administrativa – “Комісія”). Комісія входить до складу Міністерства фінансів та управління. Комісія публікує документи, у тому числі:

- Юридичні висновки та звіти;
- Перелік суб'єктів господарювання, які не допускаються до укладання контрактів або були призупинені;
- Офіційний перелік класифікованих компаній;
- Державний реєстр контрактів.

У **Франції** існує щонайменше два органи центрального рівня, що здійснюють функції моніторингу. Управління з правових питань (Direction des Affaires juridiques – «Управління») входить до складу Міністерства економіки й фінансів. Департамент державних закупівель Управління з правових питань відповідає за розробку первинного і вторинного законодавства, а також стандартної контрактної і тендерної документації. До його обов'язків входить розробка закупівельних стратегій і підготовка інструкцій та рекомендацій. До завдань Економічної обсерваторії державних закупівель (L'Observatoire économique de l'Achat public – «Обсерваторія»), створеної у листопаді 2005 року, належить збір і аналіз даних, пов'язаних з економічними аспектами державних закупівель, зокрема даних державних замовників щодо укладених контрактів. Обсерваторія тісно співпрацює з Управлінням з правових питань і користується його адміністративною підтримкою у своїй щоденній роботі. Обсерваторія збирає дані щодо контрактів, що охоплюються Директивою 2004/18 та Директивою 2004/17; контрактів, вартість яких не досягає порогів, передбачених директивами ЄС, але перевищує 90 тис. євро – ця інформація надходить від усіх відповідних замовників; контрактів вартістю між 20 та 90 тис. євро – ця інформація надходить від замовників, що обираються Обсерваторією у довільному порядку; контрактів у сфері безпеки та оборони; контрактів, укладених в рамках державно-приватного партнерства.

Моніторинг **на рівні державних замовників допомагає** забезпечити ефективність та результативність операцій, побачити сильні й слабкі сторони процесу закупівель, визначити пріоритети розвитку. Це ключовий елемент стратегічного й операційного планування та менеджменту державних замовників.

Моніторинг на рівні управління контрактами:

- Допомагає забезпечити виконання договірних зобов'язань;
- Допомагає забезпечити оптимальне співвідношення ціни та якості;
- Дозволяє здійснити порівняння з іншими контрактами та іншими замовниками за умови наявності критеріїв для порівняння;

- Визначає сильні та слабкі сторони закупівельного процесу;
- Допомагає вдосконалювати систему на вищих рівнях.

Моніторинг на предмет відповідності стратегічним положенням полягає в оцінці того, наскільки процедури дозволяють досягати конкретних стратегічних цілей, наприклад сталості державних закупівель, розширення можливостей суб'єктів малого й середнього бізнесу, використання електронних закупівель. *Сталість державних закупівель* передбачає включення екологічного (**зелені державні закупівлі – ЗДЗ**) та соціального (**соціально відповідальні державні закупівлі – СВДЗ**) компоненту. Сталість державних закупівель розширює сферу державних закупівель за рахунок широкого переліку можливих зовнішніх наслідків для довкілля чи добробуту осіб, які не обов'язково є сторонами контракту. Загальна мета ЗДЗ – побудувати закупівельні стратегії таким чином, щоб зменшити негативні наслідки для довкілля. **Наскільки закупівлі є «зеленими», можна оцінити, наприклад, виходячи з відсотку державних контрактів (як за кількістю, так і за вартістю), під час присудження чи укладення чи яких були враховані екологічні критерії. СВДЗ можна визначити як кількісну та вартісну частку державних контрактів, при присудженні чи укладенні яких були враховані соціальні показники.** Зважаючи на роль суб'єктів малого й середнього бізнесу для економіки й ринку праці ЄС (а це 98% його компаній), особи, що відповідають за розробку стратегій, звертають дедалі більше уваги на перешкоди, з якими можуть зіштовхнутися такі компанії на ринку державних закупівель. Якщо стратегічне завдання уряду полягає у тому, щоби оцінити та збільшити частку малого й середнього бізнесу у державних закупівлях (вона визначається як відсоток державних контрактів, укладених з представниками малого й середнього бізнесу) та продемонструвати важливість малого й середнього бізнесу для економіки, то завдання моніторингового органу – зібрати дані про кількість контрактів з представниками малого й середнього бізнесу.

Практичні приклади

Італія

<http://www.avcp.it/> Наглядний орган у сфері державних контрактів (www.avcp.it) був створений у 1994 році з метою нагляду за державними контрактами та забезпечення їхньої відповідності принципам прозорості, легітимності та конкуренції між суб'єктами господарювання на ринку державних закупівель.

Він здійснює нагляд за системою державних закупівель у цілому, як на державному, так і на регіональному рівні з метою забезпечення її відповідності принципам законності й прозорості під час укладання державних контрактів, ефективного виконання контрактів та дотримання положень у сфері конкуренції. Зокрема, він контролює (шляхом вибірових перевірок) правильність застосування законів та підзаконних актів, перевіряє якість закупівельних процедур і ефективність виконання контрактів. Орган **звітує** перед парламентом і урядом про кричущі випадки порушення законодавства у сфері державних закупівель, **вносить** до уряду **пропозиції** щодо внесення змін до законодавства та **вносить** до Міністерства інфраструктури **пропозиції** щодо перегляду підзаконних актів, прийнятих з метою імплементації законодавства. Щороку він звітує перед парламентом про свою роботу.

За допомогою Обсерваторії наглядний орган **забезпечує збір та обробку даних про державні закупівлі.**

Обсерваторія виконує, зокрема, наступні функції:

- Обробляє зібрані дані, оцінює структурні характеристики ринку

державних закупівель та відстежує їхню еволюцію;

- Визначає, наскільки виконуються критерії ефективності та оптимального співвідношення ціни та якості державних закупівель;
- Виявляє проблеми та слабкі місця ринку державних закупівель через встановлені показники: а) надмірних знижок у порівнянні зі звичайними знижками; б) кількості тендерних пропозицій в рамках кожної тендерної процедури; с) місце розташування компанії-переможця відносно розташування державного замовника.

Португалія

До завдань Обсерваторії державних робіт (Observatório das Obras Públicas) Португалії належить сприяння прозорості та створення умов для прийняття інформованих, а отже ефективних рішень у сфері державних закупівель. Місія Обсерваторії полягає у проведенні моніторингу найбільш важливих аспектів укладання й виконання державних контрактів і концесій.

Обсерваторія обробляє дані й отримує показники, звіти й статистику, що допомагає їй підвищити свою обізнаність про роботу системи державних закупівель. Інформація зазвичай надходить до Обсерваторії у вигляді звітів, що подаються державними замовниками.

Які джерела інформації використовуються під час моніторингу?

- Повідомлення, що здійснюються в рамках процесу державних закупівель: повідомлення про оголошення тендеру, повідомлення про вибір переможця тендеру, а також добровільні попередні повідомлення замовника щодо наміру укласти контракт без застосування конкурентних і прозорих процедур;
- Звіти, повідомлення державних замовників (дані про застосування виняткових закупівельних процедур, протоколи засідань);
- Періодичні підсумкові звіти державних замовників, що подаються до центрального органу/бюро у сфері державних закупівель, наприклад річні звіти.

Які установи (особи) залучаються до проведення моніторингу?

- Бюро/агентства/органи з питань державних закупівель;
- Органи статистики;
- Державні замовники;
- Органи оскарження;
- Суб'єкти господарювання;
- Державні контрольно-ревізійні органи;
- Громадські організації;
- Науковці (університети, вчені);

Моніторинг може проходити як на **центральному**, так і на **місцевому** рівні.

Моніторинг на центральному рівні зазвичай проводять **бюро/агентства/органи з питань державних закупівель**. Як правило, вони здійснюють моніторинг діяльності державних замовників на предмет її відповідності положенням

законодавства у сфері державних закупівель. Зокрема, перевіряється, чи дотримано вимоги законодавства під час конкретних закупівельних процедур. Таким чином, вони проводять **моніторинг** системи на предмет її відповідності вимогам законодавства. Бюро/агентства з питань державних закупівель зазвичай збирають інформацію про закупівельні процедури за певний період і аналізують зміни, що відбулися у сфері державних закупівель. За допомогою цих даних вони роблять висновки про **відповідність закупівель стратегічним** цілям і проводять **оцінку** їхньої ефективності.

Органи оскарження зазвичай не залучаються до систематичного моніторингу державних закупівель, адже їхня основна функція – це незалежний і неупереджений розгляд скарг на рішення державних замовників, прийнятих під час закупівельної процедури. Скарги, як правило, розглядаються у межах попередньої процедури, під час якої обидві сторони – скаржник, який вважає, що його права порушено, та замовник, чиї дії чи бездіяльність підлягають оскарженню, – представляють свої аргументи перед судом або іншим незалежним органом оскарження. Завдання апеляційного органу – вирішувати спори між сторонами. Та хоча і органи оскарження не беруть участі у моніторингу, їхні рішення можуть стати у пригоді під час моніторингу змін у сфері державних закупівель, тому що ці рішення стосуються аналогічних дій чи бездіяльності державних замовників.

Органи статистики беруть участь у моніторингу переважно шляхом надання корисної інформації про тенденції у сфері державних закупівель.

Державні замовники здійснюють локальний моніторинг. В силу практичних причин вони можуть проводити моніторинг лише щодо своїх власних закупівельних процесів.

Суб'єкти господарювання зазвичай не залучаються до систематичного моніторингу у сфері державних закупівель, але слідкують за тим, аби державні замовники дотримувалися вимог законодавства під час проведення тендеру. Суб'єкти господарювання беруть участь у конкретних тендерних процедурах і оскаржують рішення державних замовників, якщо вважають, що їхні права було порушено. Їхні скарги можуть дати корисну інформацію про поточний стан системи державних закупівель. Наприклад, відносно велика кількість скарг щодо певних положень законодавства про державні закупівлі (відхилення тендерних пропозицій, технічні специфікації, занадто низькі цінові пропозиції, скасування торгів) може вказувати на проблеми у реалізації законодавства про державні закупівлі на рівні державного замовника чи самого закону.

Державні контрольно-ревізійні органи перевіряють діяльність органів-замовників на предмет належності управління, ефективності, результативності та прозорості.

Які існують методи моніторингу?

Існує багато різноманітних видів моніторингу, і вибір методів залежить від рівня перевірки.

Наприклад, моніторинг на державному рівні здійснюється шляхом:

- Експертних оглядів і оцінювання;
- Оцінки регуляторного впливу;
- Опитування зацікавлених сторін;
- Зовнішнього аудиту.

Моніторинг забезпечуватиме належні результати лише за умови, що він триватиме протягом визначеного періоду, і при цьому будуть використовуватися одні й ті самі або схожі методи чи їхнє поєднання. Рік від року дані можуть різнитися, але це дозволить простежити довгострокові тенденції. Висновки моніторингу будуть коректними лише у тому випадку, якщо зібрані дані можна порівнювати, і таке порівняння проводиться за аналогічних умов: наприклад, правила у сфері державних закупівель протягом визначеного періоду залишаються більш-менш постійними в частині вартісних порогів для застосування законодавства про державні закупівлі, умов застосування різних видів закупівельних процедур, розміру збору, що сплачується за розгляд скарги тощо.

Додаткова література:

- [Вимірювання ефективності](#) (Державні закупівлі. Аналітична записка SIGMA № 21, 2011).